

POSTANOWIENIE

Dnia 4 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa E. J.

przeciwko Zespołowi O. w M.

o przywrócenie do pracy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 4 sierpnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S.

z dnia 22 kwietnia 2020 r., sygn. akt IV Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2020 r. oddalił apelację wniesioną przez pozwaną Zespół [...] O. w M. od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 8 stycznia 2020 r., którym przywrócono powódkę E. J. do pracy u pozwanego na poprzednich warunkach oraz zasądzone od pozwanego na rzecz powódki kwotę 3.524 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Pozwany Zespół [...] O. w M. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 22 kwietnia 2020 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 327¹ k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, to jest art. 30 § 4 k.p. i art. 45 § 2 k.p..

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które zawarł w pytaniu: czy w świetle art. 30 § 4 k.p. przy ocenie przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie umowy o pracę bierze się pod uwagę sam jej zapis lub sformułowanie, a niej jej kontekst i odbiór, o którym pracownik wiedział już w momencie zapoznania się z wypowiedzeniem i w rezultacie czy można uznać za uzasadnioną przyczynę rozwiązania stosunku pracy zapis, którego przekaz, odczytując go literalnie, jest inny, aniżeli zamiar, jaki miał pracodawca, formułując ten zapis, a pracownik od samego początku odczytywał tę przyczynę zgodnie z zamiarem pracodawcy?

Ponadto skarżący powołał się na potrzebę wykładni art. 30 § 4 k.p. wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądowym. Ten sam Sąd Rejonowy w S. w analogicznej sprawie, w wyroku z dnia 14 listopada 2019 r., wydanym w sprawie IV P (...), oddalił bowiem powództwo i odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu. W obu wymienionych sprawach sytuacja dotyczyła zaś tej samej strony pozwanej i tej samej sytuacji, to jest rozwiązania stosunku pracy z powodu, o którym mowa w art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela, to znaczy częściowej likwidacji oddziałów Zespołu O. w M. i podania jako przyczyny rozwiązania stosunku pracy najkrótszego stażu pracy w Zespole O. w M.. W wyroku z dnia 14 listopada 2019 r. Sąd Rejonowy przyjął jednak, że pracodawca zasadnie uruchomił proces typowania nauczycieli do zwolnienia (w tym przypadku nauczycieli historii i wosu), zachował formalny obowiązek typowania ich do zwolnienia przez wskazanie w wypowiedzeniu stosunku pracy kryteriów decydujących o wyborze pracownika do zwolnienia, w tym przypadku najkrótszy staż pracy.

Skarga kasacyjna jest też, zdaniem skarżącego, oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd Okręgowy w ślad za Sądem pierwszej instancji pominął zeznania I. C. w zakresie, w jakim twierdziła, że powódka poznała przyczyny wypowiedzenia w czasie rady pedagogicznej w dniu 24 kwietnia 2018 r. Jeśli więc jest okolicznością bezsporną, że wszyscy pracownicy brani pod uwagę przy ograniczeniu etatu mieli taki sam staż nauczycielski w Zespole O. w M., jako że ten powstał na skutek zmian organizacyjnych w dniu 1 września 2017 r. i przejął wszystkich pracowników,

w tym również powódkę, to logiczne jest, że jako kryterium należy brać pod uwagę staż pracy również sprzed okresu powstania Zespołu O. w M..

Nadto skarżący wyraził pogląd, że Sądy pierwszej i drugiej instancji niesłusznie przyjęły, że w niniejszym przypadku celowe i uzasadnione jest przywrócenie powódki do pracy, co nie ma potwierdzenia w stanie faktycznym i prawnym niniejszej sprawy, skoro Sąd drugiej instancji stwierdził jednoznacznie, że wybór powódki do zwolnienia był prawidłowy, a wadliwość wypowiedzenia jej stosunku pracy wynikała jedynie z naruszenia przez pracodawcę formalnego obowiązku podania pracownikowi informacji o zastosowanym kryterium doboru do zwolnienia. Tymczasem zgodnie z poglądami prawnymi Sądu Najwyższego (wyrażonymi w powołanych przez skarżącego orzeczeniach), przy ocenie roszczenia pracownika o przywrócenie do pracy sąd powinien brać pod uwagę wszystkie okoliczności aktualne na dzień zamknięcia rozprawy poprzedzającej wydanie wyroku, nawet jeżeli powstały one już po rozwiązaniu z pracownikiem umowy o pracę, a ocena ta powinna zmierzać do wyjaśnienia, na ile restytucja rozwiązanego lub przekształconego stosunku pracy jest realna i czy reaktywowany w wyniku stosunek pracy w jego dotychczasowej postaci ma szanse na prawidłowe funkcjonowanie. Zdaniem skarżącego, w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, co potwierdziła również sama powódka, rzeczywiście doszło zaś do likwidacji części oddziałów, w związku z czym zmniejszyła się liczba godzin nauczania przedmiotów, których powódka nauczała, co oznaczało, że niemożliwe było przywrócenie jej do pracy na poprzednich warunkach, gdyż wiązałoby się to z ograniczeniem etatu innego nauczyciela mianowanego. Mogłoby się też wiązać z ponownym wypowiedzeniem powódce stosunku pracy, co byłoby jednak możliwe dopiero z końcem roku szkolnego 2020/2021.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność

postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w

danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga z kolei od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Wreszcie skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania

prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963r, II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wywodu prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany obecnie wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

W odniesieniu do sformułowanego w tym wniosku pytania, nazwanego istotnym zagadnieniem prawnym, trzeba bowiem stanowczo stwierdzić, że przyjęte w nim założenie, zgodnie z którym pracownik powinien znać przyczynę wypowiedzenia mu stosunku pracy w momencie zapoznawania się z tym wypowiedzeniem, zważywszy na „kontekst i odbiór” tej przyczyny, a nie jej zapis odczytywany literalnie, w istocie zmierza do podważenia dokonanej przez Sąd drugiej instancji oceny dowodów oraz poczynionych na tej podstawie ustaleń faktycznych. Taki wniosek jest zaś szczególnie uzasadniony, jeśli uwzględnić treść zarzutów kasacyjnych podniesionych w ramach procesowej podstawy zaskarżenia (deklarujących naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.). Tymczasem wymaga podkreślenia,

że z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów, ponieważ ustalenia te są wynikiem swobodnej oceny dowodów dokonywanej przez sądy *meriti* właśnie na podstawie art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest z kolei związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie musiałby uwzględnić owe ustalenia faktyczne przy rozpatrywaniu powołanych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, którego przepisy stanowiły podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku. Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych jednoznacznie wynika natomiast, że z zastosowanymi przez pracodawcę rzeczywistymi kryteriami doboru pracowników do zwolnienia, z powodu zmniejszenia liczby etatów nauczycielskich w związku z likwidacją oddziałów, powódka została zapoznana dopiero na etapie postępowania sądowego. Kryteria te nie zostały natomiast podane jej na etapie wyboru pracownika do zwolnienia, a w szczególności w dokonany wobec niej wypowiedzeniu stosunku pracy.

Należy w związku z tym przypomnieć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że kryteria wyboru do zwolnienia - co do zasady - muszą być przedstawione zwalnianemu pracownikowi w piśmie wypowiadającym umowę o pracę (art. 30 § 4 k.p.), a pracodawca jest zwolniony z tego obowiązku tylko wtedy, gdy przyczyna wyboru pracownika do zwolnienia z pracy (kryterium doboru) jest oczywista lub znana pracownikowi z innych źródeł najpóźniej w chwili złożenia mu przez pracodawcę oświadczenia o wypowiedzeniu stosunku pracy (por. m.in. wyroki: z dnia 25 stycznia 2013 r., I PK 172/12, LEX nr 1451375; z dnia 10 września 2013 r., I PK 61/13, OSNP 2014 nr 12, poz. 166; z dnia 1 kwietnia 2014 r., I PK 244/13, LEX nr 1498580 i z dnia 30 września 2014 r., I PK 33/14, LEX nr 1537263).

Przetawione ugruntowane poglądy judykatury zaprzeczają też potrzebie dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni art. 30 § 4 k.p., zwłaszcza że potrzebę tę skarżący uzasadnia rozbieżnością dotyczącą ustalenia stanu faktycznego sprawy, a nie rozbieżnością wykładni przepisów prawnych, o którą chodzi w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Skarga kasacyjna nie jest też oczywiście uzasadniona z tej przyczyny, że Sąd drugiej instancji pominął zeznania I. C. w zakresie, w jakim twierdziła ona, że powódka poznała przyczyny wypowiedzenia jej stosunku pracy w trakcie rady pedagogicznej w dniu 24 kwietnia 2018 r. Wbrew temu twierdzeniu, Sąd Okręgowy nie pominął bowiem tych zeznań, jednakże – dzieląc dokonaną przez Sąd pierwszej instancji ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i poczynione na tej podstawie ustalenia faktyczne – nie dał im wiary, wyjaśniając przyczyny takiego stanowiska.

Końcowo Sąd Najwyższy stwierdza, że o potrzebie poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu nie przekonuje też ten fragment ocenianego wniosku, w którym skarżący podnosi, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z powodu naruszenia art. 45 § 2 k.p. Jak wyjaśniono bowiem między innymi w wyroku z dnia 22 września 2020 r., I PK 197/19 (LEX nr 3106219), art. 45 § 2 k.p. pozwala sądowi pracy nie uwzględnić zgłoszonego w pozwie żądania przywrócenia do pracy i w jego miejsce orzec o odszkodowaniu, lecz tylko wtedy, „jeżeli ustali”, że przywrócenie do pracy byłoby niecelowe. Zwrot „jeżeli ustali” użyty w wymienionym przepisie wskazuje więc jednoznacznie, że przyznanie pracownikowi innego roszczenia niż przez niego wybrane, jest wyjątkiem, którego dopuszczalność zależy od ustalenia, że przywrócenie do pracy byłoby niemożliwe lub niecelowe. Z tej przyczyny znaczenie pojęcia „ustali” wymaga od sądu przeprowadzenia postępowania dowodowego w odpowiednim zakresie. Nie jest natomiast dopuszczalne formułowanie przez sąd ocen jedynie na podstawie twierdzeń stron. Gdyby bowiem ustawodawca dopuścił taką możliwość, zamiast zwrotu „jeżeli ustali”, użyłby zwrotu „jeżeli uzna”. Kryteriów oceny niemożliwości lub niecelowości uwzględnienia żądania pracownika przywrócenia do pracy sąd pracy powinien zatem poszukiwać przede wszystkim w ustaleniach faktycznych, tylko bowiem odwołanie się do ocen powiązanych ściśle z podłożem faktycznym sprawy może stworzyć przeciwwagę dla przedstawionych w pozwie przesłanek zasadności żądania powrotu na dotychczas zajmowane stanowisko pracy. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy brak jest natomiast takich ustaleń, zwłaszcza że kwestia ta nie była podnoszona przez skarżącego ani w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, ani nawet w apelacji. Sąd drugiej instancji

ustalił zaś, że „w sprawie nie zaistniały (...) takie okoliczności, które czyniłyby przywrócenie powódki do pracy niemożliwym lub niecelowym – art. 56 § 1 i 2 k.p. w związku z art. 45 § 2 k.p.”, a próba podważenia tego ustalenia dopiero na etapie postępowania kasacyjnego nie jest możliwa.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

a.s.